

**WSPÓLPRACA GOSPODARCZO-OBRONNA PRZEDSIĘBIORSTW
TRANSPORTOWYCH Z SYSTEMEM OBRONNYM PAŃSTWA**

**COOPERATION AND DEFENSE COOPERATION OF TRANSPORT
UNDERTAKINGS WITH THE DEFENSE SYSTEM OF THE STATE**

Marta BISZ

Akademia Sztuki Wojennej, Wydział Zarządzania i Dowodzenia, Instytut Logistyki

Streszczenie

Przedsiębiorstwa o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym są elementem podsystemu pozamilitarnego systemu obronnego państwa, dlatego stanowią jeden z filarów Sił Zbrojnych RP. Obecne prawodawstwo w znaczący sposób ogranicza przedsiębiorcom możliwość wpisania na listę rzeczonych przedsiębiorstw. Powstał projekt ustawy zmieniającej *Ustawę z dnia 23 sierpnia 2001r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorstwa*, Dz. U. 2002, nr 122, poz. 1320, z późn. zm., która swoimi zapisami upraszcza drogę przedsiębiorcom ubiegającym się o status przedsiębiorstwa o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym. Celem niniejszej publikacji jest przedstawienie współpracy pomiędzy wybraną grupą przedsiębiorstw o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw transportu oraz przybliżenie możliwości zmiany obecnej sytuacji na tym polu. Pisząc artykuł, autorka doszła do wniosku, iż możliwa jest zmiana oraz uproszczenie procedur związanych z otrzymaniem statusu opisywanych przedsiębiorstw, jednak ważne jest, aby nie tylko sam fakt wpisania na wykaz przedsiębiorstw został ułatwiony, ale również istotne są zachęty ze strony państwa. Kwestia ta niewątpliwie wymaga wielu analiz, prac a nieraz również badań naukowych nad celowością ułatwienia tej drogi.

Słowa kluczowe: mobilizacja gospodarki, przedsiębiorstwa o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym, przedsiębiorstwa transportowe, podsystem pozamilitarny.

Abstract

In the situation in which Poland is at the moment, the mobilization of the economy is indispensable. The conflict between Russia and Ukraine, in which Poland is an active observer, is not without significance. At present, the resources of the Armed Forces of the Republic of Poland are not sufficient to fully satisfy the defense needs of the country, which is why more and more incentives are in place to motivate enterprises to economic and defense cooperation. In addition to enterprises involved in the production of weapons and military equipment, transport companies are of great importance.

Keywords: mobilization of the economy, enterprises of the special importance for the economy and defence, transport companies, non-military subsystem.

Istota systemu obronnego państwa

Współpraca gospodarczo-obronna w zakresie transportu jest regulowana przez ministra właściwego do spraw transportu. Od 2013 roku, kompetencje Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Wodnej przejął najpierw Minister Infrastruktury i Rozwoju, który w 2015 roku został zastąpiony Ministrem Infrastruktury i Budownictwa. Natomiast od stycznia 2018 roku organem nadzorującym działalność przedsiębiorstw transportowym o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym został Minister Infrastruktury w osobie Andrzeja Adamczyka.

Celem autorki artykułu jest zgłębienie omawianej problematyki oraz przedstawienie rzeczywistej współpracy przedsiębiorstw o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym a systemem obronnym państwa.

Autorka postawiła następujący problem badawczy: Jak obecnie wygląda współpraca przedsiębiorstw transportowych o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym nadzorowanym przez ministra infrastruktury z systemem obronnym państwa?

W celu wyjaśnienia tego problemu badawczego, autorka podjęła się badań polegających na analizie zbiorów bibliograficznych, aktów prawnych oraz dostępnych publikacji. Przystępując do pracy postawiła następującą hipotezę badawczą: Współpraca między przedsiębiorstwami transportowymi o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym a systemem obronnym państwa wymaga analizy oraz reformy, mającej na celu zachęcenie przedsiębiorców do współpracy z SZ RP.

Na system obronny państwa składa się: podsystem kierowania, podsystem militarny, (Siły Zbrojne RP) oraz podsystem niemilitarny. Określa się go, jako zbiór wzajemnie powiązanych elementów – ludzi, organizacji, urządzeń – działających na rzecz zachowania bezpieczeństwa i nienaruszalności terytorialnej kraju.

Celem systemu obronnego państwa jest uzyskanie zdolności do prowadzenia w pełnym zakresie skutecznych działań obronnych dla przeciwstawienia się agresji militarnej. Podstawowymi założeniami funkcjonowania systemu obronnego państwa są:

- kompleksowość i spójność w procesie rozwiązywania zagadnień ogólnopolitycznych,
- społeczno-gospodarczych i militarnych w ramach przygotowań obronnych; zdolność do skutecznego przeciwstawiania się wszelkim zagrożeniom godzącym w bezpieczeństwo narodowe,
- efektywna integracja (współdziałanie) potencjału militarnego (sił zbrojnych) z odpowiednio przygotowaną administracją i gospodarką narodową oraz zorganizowanym i przygotowanym do obrony społeczeństwem¹.

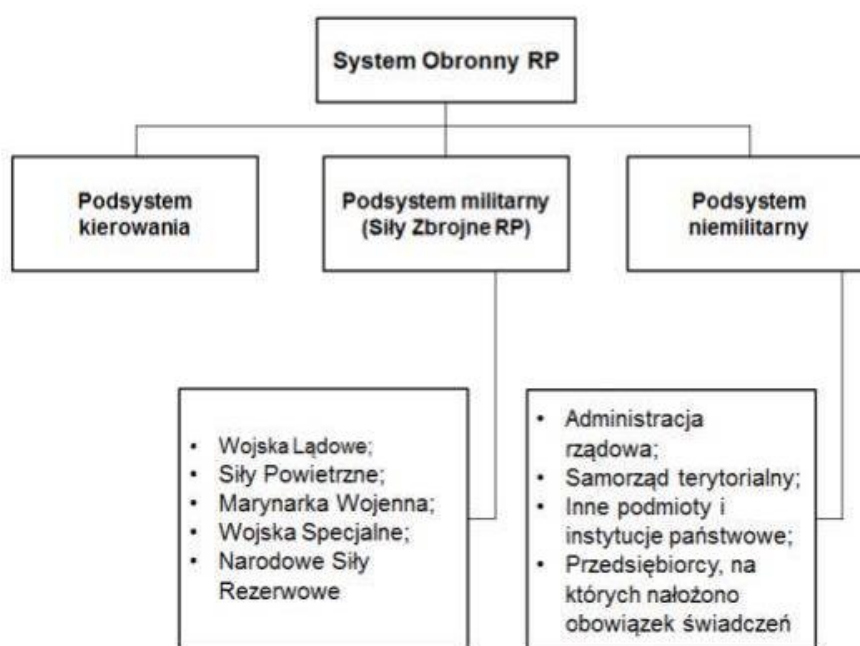
¹ Z. Zamiar, P. Zamiar, *Pozamilitarne ogniwa w systemie w systemie bezpieczeństwa militarnego państwa*, „Zeszyty naukowe WSOWL”, nr 4(162)/2011, s. 92.

B. Balcerowicz² *system* definiuje, jako skoordynowany wewnętrznie zbiór elementów organizacyjnych i materiałowych wzajemnie powiązanych i działających celowo, składający się z podsystemów.

Według J. Wojnarowskiego³ System Obrony RP składa z następujących komponentów:

- podsystem kierowania obronnością państwa,
- dwa podsystemy wykonawcze:
  - podsystem militarny,
  - podsystem niemilitarny.

Podsystem kierowania jest kluczowym elementem systemu bezpieczeństwa narodowego. Stanowi on część systemu bezpieczeństwa narodowego przeznaczoną do kierowania jego funkcjonowaniem, obejmującą organy władzy publicznej i kierowników jednostek organizacyjnych, które wykonują zadania związane z bezpieczeństwem narodowym (w tym organy dowodzenia Sił Zbrojnych RP), wraz z organami doradczymi i aparatem administracyjnym (sztabowym) oraz procedurami funkcjonowania i infrastrukturą (stanowiska i centra kierowania oraz zarządzania, system łączności). Ma on żywotne znaczenie dla całego systemu bezpieczeństwa w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Zapewnia uzyskiwanie wiedzy o zagrożeniach i ich analizę, planowanie przygotowania i działania podsystemów operacyjnych i wsparcia oraz zarządzanie (dowodzenie) nimi w trakcie działań⁴.

Rysunek 1. Struktura Systemu Obronnego Rzeczypospolitej Polskiej

Źródło: I. Dziubek, *Edukacja obronna w Polsce*, Zysk i S-ka, Poznań 2013, s. 128.

² J. B. Balcerowicz, *Wybrane problemy obronności państwa*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2007, s. 9.

³ J. Wojnarowski, *System obronności państwa*, AON, Warszawa 2005, s. 6.

⁴ <https://www.bbn.gov.pl>, (dostęp: 10.02.2017).

Można wyodrębnić cztery strategiczne obszary zadaniowe podsystemu kierowania. Pierwszym jest monitorowanie zagrożeń, z uwzględnieniem ich skali, rodzaju i miejsca występowania. Drugi dotyczy zapobiegania powstawaniu zagrożeń, zarówno na terytorium kraju, jak i poza jego granicami. Trzeci obejmuje działania związane z usuwaniem skutków zagrożeń, gdy nie udało się im zapobiec. Ostatni obszar obejmuje kierowanie obroną państwa w razie bezpośredniej agresji militarnej. Dla realizacji tych zadań konieczne są odpowiednie warunki planistyczne, organizacyjne, finansowe czy techniczne. Ich zapewnieniu służą uregulowania prawne, dotyczące podwyższania gotowości obronnej państwa oraz przygotowania systemu stanowisk kierowania dla poszczególnych organów administracji publicznej, w tym Centralnego Stanowiska Kierowania Obroną Państwa⁵.

Naczelnymi organami kierowania obronnością, wykonującymi władzę wykonawczą, będzie Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej oraz Rada Ministrów. Prezydent RP, według przepisów konstytucyjnych, stoi na czele suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium, a także jest najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych RP⁶.

Podsystem militarny tworzą Siły Zbrojne RP. Wykonują one zadania wynikające z Konstytucji RP, Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP i Strategii Obronności RP, uszczegółowione w Polityczno-Strategicznej Dyrektywie Obronnej RP oraz stosownych, narodowych i sojuszniczych planach operacyjnych. Siły Zbrojne RP są apolityczne i podlegają cywilnej oraz demokratycznej kontroli⁷.

Pozamilitarne struktury obronne stanowią uzupełnienie podsystemu militarnego. Celem elementów tego podsystemu jest realizowanie działań wykonywanych w warunkach zagrożenia, kryzysu czy wojny oraz przygotowanie państwa do realizacji tych działań, jak również usuwanie skutków tych zagrożeń oraz przywrócenie stanu normalnego funkcjonowania państwa.

Pozamilitarne struktury obronne tworzą: administracja rządowa, samorząd terytorialny oraz inne podmioty i instytucje państwowe, a także przedsiębiorcy, na których nałożono obowiązek realizacji zadań na rzecz obronności państwa. Podsystem ten realizuje zadania obejmujące: zapewnienie sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania państwa, zasilanie zasobami ludzkimi i materiałowymi Sił Zbrojnych RP oraz jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, a także zadania wynikające z obowiązków państwa-gospodarza, zapewnienie ochrony i zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych ludności oraz tworzenie warunków do jej przetrwania⁸.

Rola i zadania podsystemu pozamilitarnego Systemu Obronnego RP

Realizacja zadań obronnych pozwala osiągnąć odpowiedni stan gotowości obronnej państwa oraz zapewni reagowanie w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej. Podstawowe rodzaje zadań obronnych obejmują: zadania ogólne o charakterze przygotowawczym; zadania

---

⁵ Tamże.

⁶ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r., rozdział V.

⁷ *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, MON, Warszawa 2009, s. 14.

⁸ Tamże.

dypłomatyczne; zadania informacyjne; zadania ochronne w zakresie zapewnienia sprawnego funkcjonowania państwa oraz w zakresie zapewnienia podstawowych potrzeb bytowych, duchowych i ochrony ludności; zadania gospodarczo-obronne⁹.

Zadania ogólne o charakterze przygotowawczym systemu pozamilitarnego mają na celu stworzenie warunków organizacyjnych do funkcjonowania struktur pozamilitarnych, które w poszczególnych stanach gotowości obronnej państwa i w czasie ich podwyższania. W ramach zadań o charakterze przygotowawczym, wyróżnia się: planowanie obronne; szkolenie obronne; edukację obronną oraz szeroko rozumiane spełnianie powszechnego obowiązku obrony.

Równie ważną rolę odgrywają zadania dyplomatyczne, których celem jest minimalizowanie ryzyka zagrożenia podstawowych interesów narodowych oraz założeń polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, jak również wsparcie dyplomatyczne w trakcie konfliktu zbrojnego i jego wygaszania.

Kolejnym zadaniem podsystemu pozamilitarnego systemu SZ RP są zadania informacyjne, które służą ochronie i propagowaniu polskich interesów. Tu równie ważne jest informacyjne osłabianie przeciwnika, umacnianie woli, morale, determinacja obronna, ale również wytrwałość społeczeństwa.

Ostatnim, spośród najważniejszych zadań podsystemu pozamilitarnego systemu SZ RP są zadania ochronne związane z zapewnieniem sprawnego funkcjonowania państwa. Obejmują one w szczególności: ochronę granicy państwowej; ochronę osób podlegających szczególnej ochronie oraz obiektów i transportu im służącego; ochronę delegacji i przedstawicielstw innych państw; zapewnienie łączności; ochronę szczególnie ważnych obiektów; ochronę dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego; ochronę przeciwpożarową oraz nadzór nad przestrzeganiem rygorów prawa w czasie stanu wojennego.

Ochrona i zapewnienie potrzeb bytowych ludności obejmuje głównie: zaopatrywanie w produkty spożywcze, wodę, produkty lecznicze i wyroby medyczne, podstawowe artykuły przemysłowe powszechnego użytku i produkty naftowe; dostawy energii elektrycznej i surowców energetycznych; alarmowanie; ewakuację; ratownictwo; budowle ochronne; zapewnienie zaopatrzenia formacji obrony cywilnej w sprzęt, materiały i środki ochrony; likwidację skażeń i zakażeń; ochronę zdrowia; przewozy pasażerskie i towarowe; opiekę nad dziećmi i młodzieżą oraz osobami niepełnosprawnymi.

Celem realizacji zadań gospodarczo-obronnych jest zapewnienie materialnych podstaw realizacji zadań obronnych, w tym: utrzymanie mocy produkcyjnych i remontowych niezbędnych do realizacji zadań wynikających z PMG; przygotowanie do produkcji i usług oraz realizacja zadań ujętych w PMG; tworzenie i utrzymanie rezerw; przygotowanie transportu na potrzeby obronne państwa; przygotowanie do działania w warunkach ograniczonych dostaw; uruchomienie świadczeń osobistych i rzeczowych; ewakuacja rezerw państwowych; przyspieszenie realizacji inwestycji o znaczeniu strategicznym; wprowadzanie ograniczeń w komunikacji, łączności; odtwarzanie zniszczonej infrastruktury; zapewnienie zaopatrywania formacji obrony cywilnej w sprzęt, materiały i środki ochrony; monitorowanie

---

⁹ Tamże, s. 16.

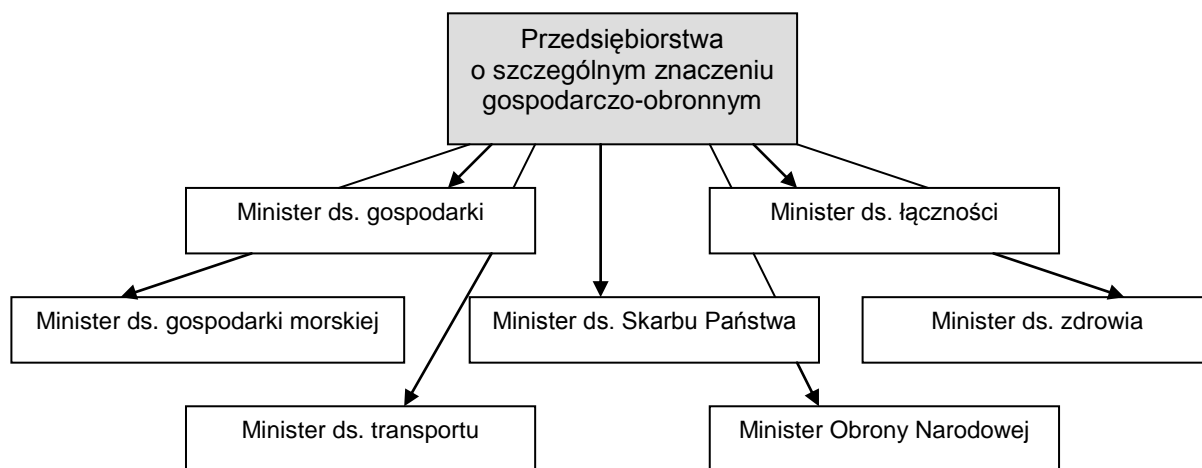
potencjału ekonomicznego w zakresie przemysłu, rolnictwa, łączności, transportu, energetyki, leśnictwa i ochrony zdrowia¹⁰.

Istota i charakter przedsiębiorstw o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym

W rozumieniu ustawy¹¹ przedsiębiorcą o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym jest przedsiębiorca realizujący zadania, o których mowa, powyżej, którego terenem działania jest obszar większy niż jedno województwo lub którego przedmiotem wykonywanej działalności gospodarczej jest:

- eksploatacja lotnisk i portów morskich,
- kolportaż,
- nadawanie programów radiowych i telewizyjnych,
- produkcja, transport i magazynowanie produktów naftowych,
- produkcja, remont lub modernizacja uzbrojenia i sprzętu wojskowego,
- realizacja obrotu specjalnego,
- transport,
- usługi pocztowe,
- usługi telekomunikacyjne,
- wytwarzanie, dystrybucja i przesyłanie gazu ziemnego, paliw płynnych oraz energii elektrycznej.

Rada Ministrów w drodze rozporządzenia¹² opublikowała wykaz przedsiębiorstw, dla których organami organizującymi wykonywanie zadań na rzecz obronności państwa, są odpowiednio: minister właściwy do spraw gospodarki, minister właściwy do spraw Skarbu Państwa, minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, minister właściwy do spraw transportu, minister właściwy do spraw łączności, Minister Obrony Narodowej, minister właściwy do spraw zdrowia (rysunek 2).

Rysunek 2. Przedsiębiorstwa o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym

Źródło: opracowanie własne.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

¹² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 listopada 2015 r. w sprawie wykazu przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym, [Dz. U. 2015, poz. 1871].

Zasady organizowania zadań na rzecz obronności państwa realizowane przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w tym przez przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym, określa *Ustawa z dnia 23 sierpnia 2001r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorstwa*, (Dz.U. 2002, nr 122, poz. 1320, z późn. zm.) Ustawa wyróżnia zadania z zakresu¹³:

– mobilizacji gospodarki, obejmujące zadania wybranych działów gospodarki w zakresie zabezpieczenia potrzeb obronnych państwa oraz na rzecz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i wojsk sojusznicych w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny,

– militaryzacji, obejmujące uzupełnienie potrzeb kadrowych i sprzętowych wynikających ze struktury jednostki zmilitaryzowanej oraz inne przedsięwzięcia w zakresie przygotowań organizacyjno-mobilizacyjnych, jeżeli na mocy odrębnych przepisów przedsiębiorca jest przewidziany do objęcia militaryzacją,

– planowania operacyjnego, obejmującego przedsięwzięcia planistyczne, dotyczące w szczególności funkcjonowania przedsiębiorcy w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny,

– szkolenia obronnego, obejmującego działania podejmowane w czasie pokoju, mające na celu przygotowanie załogi do realizowania zadań obronnych,

– obowiązków państwa-gospodarza, obejmujących przedsięwzięcia związane z udzieleniem wsparcia przybywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wojskom sojusznicych, w tym udostępnienie lokalnej infrastruktury, realizację zabezpieczenia logistycznego oraz ochrony wojsk i obiektów.

Podejmując temat autorka skupia się na przedsiębiorstwach o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym zaspokajające potrzeby obronne państwa w zakresie przewozu osób i/lub towarów.

Ustawodawca wyróżnił 27 przedsiębiorstw, dla których organem organizującym i nadzorującym wykonywanie zadań na rzecz obronności jest minister właściwy do spraw transportu.

Rozporządzenie wyróżnia następujące przedsiębiorstwa¹⁴:

- BUDIMEX S.A. w Warszawie,
- SKANSKA S.A. w Warszawie,
- STRABAG Sp. z o.o. w Pruszkowie,
- MOTA-ENGIL Central Europe S.A. w Krakowie,
- „PKP INTERCITY” S.A. w Warszawie,
- „PKP INFORMATYKA” Sp. z o.o. w Warszawie,
- POLSKIE KOLEJE PAŃSTWOWE S.A. w Warszawie,
- PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. w Warszawie,

¹³ Ustawa z dnia 23 sierpnia 2001r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorstwa, [Dz. U. 2002, nr 122, poz. 1320, z późn. zm].

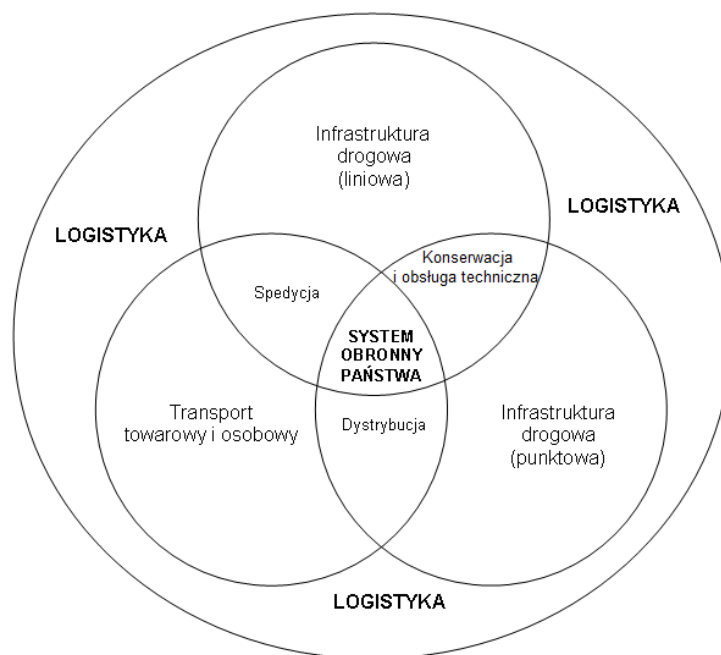
¹⁴ Tamże.

- PKP CARGO S.A. w Warszawie,
- PKP Energetyka S.A. w Warszawie,
- PKP Szybka Kolej Miejska w Trójmieście Sp. z o.o. w Gdyni,
- PKP Linia Hutnicza Szerokotorowa Sp. z o.o. w Zamościu,
- „TK Telekom” Sp. z o.o. w Warszawie,
- Przedsiębiorstwo Napraw i Utrzymania Infrastruktury Kolejowej w Krakowie Sp. z o.o. w Krakowie,
- Zakład Robót Komunikacyjnych – DOM w Poznaniu Sp. z o.o. w Poznaniu,
- Pomorskie Przedsiębiorstwo Mechaniczno-Torowe Sp. z o.o. w Gdańsku,
- Dolnośląskie Przedsiębiorstwo Napraw Infrastruktury Komunikacyjnej „DOLKOM” Sp. z o.o. we Wrocławiu,
- Polskie Linie Lotnicze „LOT” S.A. w Warszawie,
- Polska Agencja Żeglugi Powietrznej (PAŻP) w Warszawie,
- Przedsiębiorstwo Państwowe „Porty Lotnicze” w Warszawie,
- Port Lotniczy „Rzeszów-Jasionka” Sp. z o.o. w Jasionce,
- Warszawskie Przedsiębiorstwo Mostowe MOSTY Sp. z o.o. S.K.A. w Warszawie,
- Przedsiębiorstwo Robót Mostowych „MOSTY-ŁÓDŹ” S.A. w Łodzi,
- „POLWAR” S.A. w Gdańsku,
- Linetech Sp. z o.o. S.K.A. w Warszawie,
- LOT Aircraft Maintenance Services Sp. z o.o. w Warszawie,
- PKP Utrzymanie Sp. z o.o. w Warszawie.

W 2018 roku powyższa lista została uaktualniona o kilka przedsiębiorstw oraz zaktualizowano nazwy i formę organizacyjno-prawną.

Wymienione przedsiębiorstwa autorka sklasyfikowała według prowadzonej przez nie działalności (rysunek 3). Oczywiście jest, że nie dostarczają one jedynie produktów i nie świadczą usług jedynie na potrzeby obronne państwa. Jednakże celem autorki było wskazanie przedsiębiorstw spełniających trzy warunki: działalność, która wpisuje się w potrzeby obronne państwa, działalność w zakresie transportu oraz nadzór ministra właściwego ds. transportu.

Rysunek 3. Identyfikacja działalności przedsiębiorstw o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym nadzorowanych przez ministra transportu

Źródło: opracowanie własne.

Jak przedstawiono na rysunku 2, przedsiębiorstwa o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym, których organem organizującym i nadzorującym wykonywanie zadań na rzecz obronności państwa jest minister transportu, zostały sklasyfikowane ze względu na rodzaje zadań obronnych, które dotyczą infrastruktury drogowej (linowej), infrastruktury drogowej (punktowej) oraz transportu towarowego i osobowego. W pierwszej grupie autorka umieściła przedsiębiorstwa świadczące usługi z zakresu organizowania oraz naprawy sieci, tj. budowy dróg dla transportu samochodowego, linii kolejowych, tunelów, mostów oraz przedsiębiorstwa trudniące się naprawą i konserwacją wyżej wymienionych sieci. Druga grupa zawiera przedsiębiorstwa zajmujące się obsługą portów lotniczych, dworców (zarówno pod względem towarowym, jak i osobowym) oraz zapewnieniem łączności. Trzecia zaś, grupa obejmuje przedsiębiorstwa zajmujące się przewozem osób oraz towarów. Mówiąc o transporcie towarów warto wspomnieć, o usługach świadczonych przez omawiane przedsiębiorstwa. Należą do nich: przewóz ładunków wielkogabarytowych oraz niestandardowych, transport intermodalny oraz spedycja. Natomiast, jeśli chodzi o transport osób, omawiane przedsiębiorstwa oferują przemieszczanie drogą kolejową, powietrzną oraz drogową.

Wymienione przedsiębiorstwa w obecnej chwili są zobowiązane świadczyć usługi na rzecz SZ RP, na zasadach rzeczonych w Ustawie z dnia 23 sierpnia 2001r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorstwa, (Dz. U. 2002, nr 122, poz. 1320, z późn. zm.) jednakże 21 lipca 2015 r. Rządowe Centrum Legislacji, opublikowało na stronie internetowej projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy

o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców oraz niektórych innych ustaw (numer wykazu prac ZD122).

Najważniejsza zmiana dotyczy wprowadzenia do porządku prawnego zasad opracowania, uruchamiania i finansowania Programu Mobilizacji Gospodarki (PMG). To dokument, który wskazuje zadania organów administracji rządowej w zakresie prowadzenia działań o charakterze organizacyjno-planistycznym oraz rzeczowo-finansowym związanych z przygotowaniem gospodarki do funkcjonowania w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny. Prace nad jego powstaniem koordynuje Minister Obrony Narodowej przy pomocy Szefa Sztabu Generalnego WP. W obecnym stanie prawnym szef MON nie ma jednak narzędzi, by skutecznie wykonywać ten obowiązek. Nowa ustawa ma temu zaradzić i obejmować delegację do wydania rozporządzenia Rady Ministrów określającego sposób i tryb opracowywania PMG. Ma również sprecyzować zadania i uprawnienia Ministra Obrony Narodowej w opisywanym zakresie. Przyznanie szefowi MON skuteczniejszych instrumentów do koordynowania prac nad PMG należy ocenić pozytywnie. Niemniej proponowane rozwiązanie w postaci wydania rozporządzenia jest dyskusyjne z prawnego punktu widzenia. Regulacje tego typu, jako przyznające Ministrowi szerokie uprawnienia względem innych organów administracji oraz przedsiębiorców powinny się, bowiem znaleźć w samej ustawie, a nie w rozporządzeniu. Rozporządzenie jest aktem niższego rzędu, który ma funkcję wykonawczą względem ustawy, zatem nie może obejmować regulacji, które należą do materii ustawowej. Minister Obrony Narodowej będzie w drodze zarządzenia określać warunki i sposób naliczania kosztów utrzymywania przez przedsiębiorców, mocy produkcyjnych niezbędnych z punktu widzenia PMG¹⁵. W efekcie będą powstawały jednostki podległe Ministrowi, te zaś będą zawierać z przedsiębiorcami umowy dotyczące wykonywania zadań na rzecz obronności państwa. Projekt ustawy przewiduje, uwzględnienie wytycznych dotyczących współpracy w treści tych umów, co pozostanie wiążące dla obydwu stron.

Nowe regulacje dotyczące przedsiębiorstw o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym

Projekt nowej ustawy przewiduje również zmianę definicji przedsiębiorcy o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym. Obecnie jest to przedsiębiorca realizujący zadania w zakresie mobilizacji gospodarki, militaryzacji, planowania operacyjnego, szkolenia obronnego oraz zadań wynikających z obowiązków Polski, jako państwa-gospodarza w ramach przedsięwzięć związanych z udzieleniem wsparcia przybywającym na terytorium Polski wojskom sojusznikom. Terenem działania takiego przedsiębiorcy jest obszar większy niż jedno województwo lub którego przedmiotem wykonywanej działalności gospodarczej jest m.in. produkcja, remont lub modernizacja uzbrojenia i sprzętu wojskowego, realizacja obrotu specjalnego, czy transport. Wykaz takich przedsiębiorców znajduje się w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 3 listopada 2015 r. w sprawie wykazu

---

¹⁵ <https://www.defence24.pl/nowe-regulacje-dla-przedsiębiorcow-o-szczegolnym-znaczeniu-gospodarczo-obronnym>, (dostęp: 20.05.2018).

przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym (znowelizowane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 sierpnia 2016 r.)¹⁶.

Nowa ustawa przewiduje, że przedsiębiorca o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym to przedsiębiorca zdolny lub deklarujący zdolność do wykorzystania posiadanego potencjału produkcyjnego oraz usługowego na potrzeby obronne w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny. Katalog przedmiotów działalności gospodarczej wykonywanej przez takie podmioty został poszerzony z 10 do 15. Dodano do niego w szczególności wytwarzanie produktów leczniczych i ochronę zdrowia, wydobywanie kopalin ze złóż, produkcję, remont lub modernizację pojazdów samochodowych okrętów i statków oraz produkcję materiałów i środków chemicznych. Z kolei działalność gospodarcza w zakresie produkcji, remontów lub modernizacji uzbrojenia i sprzętu wojskowego kwalifikująca się do uznania przedsiębiorcy, który ją prowadzi, za podmiot o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym została zmodyfikowana. Projekt ustawy przewiduje, że obejmuje ona produkcję, dostawę, remont lub modernizację wyrobów i sprzętu wojskowego, środków bojowych oraz zestawów remontowych, które są przeznaczone lub mogą być wykorzystane do realizacji zadań związanych z obronnością państwa¹⁷.

Nowa ustawa miałaby również określać procedurę ujmowania oraz wykreślenia podmiotów na liście przedsiębiorstw o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia miałaby określić procedurę umieszczania i wykreślenia rzeczonych przedsiębiorstw w wykazie przedsiębiorstw o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym. Organy administracji nadzorujące przedsiębiorstwa o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym zostaną zobowiązane przez Radę Ministrów do określania kryteriów niezbędnych do ujęcia danego podmiotu w wykazie. Obecnie, aby przedsiębiorstwo mogło znaleźć się wśród podmiotów o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym wnioskuje do Rady Ministrów o wpisanie go na owy wykaz, a tym samym nowelizację obowiązującego rozporządzenia.

Projekt ustawy przewiduje daleko idące ograniczenie swobody prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorców wpisanych do wykazu. (...) Oznacza to, że organ administracji publicznej będzie mógł wymusić na przedsiębiorcy o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym realizację zadań, które przekroczą jego możliwości finansowe i w rezultacie doprowadzą do pojawienia się obowiązku wystąpienia przez niego z wnioskiem do sądu o ogłoszenie upadłości. Takie rozwiązanie może zniechęcać przedsiębiorców do starania się o środki publiczne na realizację prac B+R czy pochodzące z offsetu. Proponowane rozwiązanie powinno obejmować zapewnienie adekwatnej rekompensaty dla przedsiębiorcy ze strony Skarbu Państwa, aby mógł on realizować cele wyznaczone w decyzji administracyjnej, na której treść nie miał wpływu¹⁸. Uchylenie się od przyjęcia zadania obronnego przewiduje surowe sankcje. Przedsiębiorcy będzie grozić kara w postaci obowiązku zwrotu na rzecz Skarbu Państwa pozyskanych zdolności przemysłowego

¹⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 listopada 2015 r. w sprawie wykazu przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym (znowelizowane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 sierpnia 2016 r.

¹⁷ <https://www.defence24.pl/nowe-regulacje-dla-przedsiębiorcow-o-szczegolnym-znaczeniu-gospodarczo-obronnym>, (dostęp: 20.05.2018).

¹⁸ Tamże.

potencjału obronnego oraz kara pieniężna w wysokości 10% wartości zadania obronnego. Tego typu działania mogą powodować, zgłoszenie upadłości przez przedsiębiorcę.

Przedsiębiorca widniejący na liście będzie również zobowiązany uzgodnić z Ministrem Obrony Narodowej czynności prawnych związanych z rozwiązaniem lub likwidacją spółki, zmianę przedmiotu działalności, zmianę przeznaczenia, przeniesienie jej siedziby za granicę czy zaniechania eksploatacji składników majątku spółki wykorzystywanego do realizacji zadań obronnych. Projekt ustawy określa również sposób i warunki informowania szefa resortu obrony o sytuacji prawnej, finansowej, struktury właścicielskiej, a tym bardziej o zdolnościach produkcyjnych w zakresie sprzętu wojskowego objętego PMG. Częstotliwość takich sprawozdań przypadająby, co pół roku. Takie warunki sprzyjają sytuacji, w której szef resortu obrony będzie miał wpływ na kluczowe decyzje biznesowe a nawet przejęcie władzy nad przedsiębiorcami o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym.

Projekt ustawy przewiduje również ulgi podatkowe dla przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym. Podatek dochodowy od osób prawnych wynosiłby wówczas 10%. Jest to swego rodzaju zachęta, jednakże może wydawać się niewystarczająca w odniesieniu do skali działalności opisywanych przedsiębiorstw. Propozycja rzeczonyj ustawy jest bardzo ciekawa, z drugiej zaś strony, wymaga przygotowania oraz zabezpieczenia środków.

Przedsiębiorstwa o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym stanowią jeden z filarów w podsystemie pozamilitarnym systemu obronnego państwa, dlatego warto pochylić się nad projektem ustawy dopóty, dopóki jest ona w fazie preparacji.

Podsumowanie

Podsumowując, autorka chciałaby odnieść się do postawionej we wstępie hipotezy. Otóż założenia postawione na początku artykułu zostały potwierdzone, ponieważ obecny stan rzeczy wymaga zmiany ustawy dotyczącej organizowania zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorstwa. Niemniej jednak, warto mieć na uwadze Program Mobilizacji Kraju, który swym programem obejmuje wszystkie przedsiębiorstwa. Niemniej jednak przedsiębiorstwa o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym nadzorowane przez ministra właściwego ds. transportu stanowią nie lada wyzwanie, ponieważ z reguły są to przedsiębiorstwa, które są przystosowane i przeznaczone do świadczenia usług ludności cywilnej, z drugiej zaś strony obwarowania ustawodawcy nakładają wiele obowiązków.

Zmiana przepisów regulujących obecność na wykazie przedsiębiorstw o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym staje się tym bardziej konieczna choćby ze względu na coraz mniej stabilną sytuację za wschodnią granicą Polski, dlatego też stanowi ogromne pole do badań i analiz, toteż jest tematem rozważań autorki w ramach dysertacji.

Bibliografia

1. Balcerowicz J. B., Wybrane problemy obronności państwa, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2007.
2. Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP, wyd. BBN, Warszawa 2013.

3. <https://www.defence24.pl/nowe-regulacje-dla-przedsiębiorcow-o-szczegolnym-znaczeniu-gospodarczo-obronnym>.
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 listopada 2015 r. w sprawie wykazu przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym.
5. Sokołowski A., System obronny państwa Informacje i koszty, Akademia Obrony Narodowej, Wydział Strategiczno-Obronny, Instytut Ekonomiki Obrony, Warszawa, 1994.
6. Stachowiak, Z., Metodyka i metodologia pisania prac kwalifikacyjnych, Wyd. Akademii Obrony Narodowej, Wyd. II, Warszawa, 2001.
7. Strategia obronności R. Strategia sektorowa do strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP, Wyd. BBN, Warszawa, 2009.
8. Ustawa z dnia 23 sierpnia 2001r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorstwa.
9. Wojnarowski J., System obronności państwa, AON, Warszawa 2005.
10. Zamiar Z., Zamiar P., Pozamilitarne ogniwa w systemie w systemie bezpieczeństwa militarnego państwa, „Zeszyty naukowe WSOWL”, nr 4(162)/2011.